

КАК ЖИВЕЯТ СЕЛЯНИТЕ? ИЗПОВЕДТА НА ЕДИН „АНДРЕШКО“ ОТ МАКЕДОНИЯ В КРАЯ НА 1355 Г.¹

Йоанна Бенчева

Тази есен противно на очакванията заради лошото време през лятото –хладно беше, дъжд имаше повече, но чудо стана и гроздовата реколта бе добра. Бъчвите в района се напълниха и хората са доволни. Наближават празници, а до март има дълги зимни месеци – тогава идват бирниците и настава време да се плащат данъци.... Така беше и през октомври, но тогава реколтата бе току що събрана и да се плати беше по-лесно.....То да беше само телоса² – шега работа, но и зевгаратикиона³ и офелията⁴ и десетъците върху виното, меда и добитъка... Ех, че грижи с отглеждането му – влезе козата или овцата в гората или ливадата на манастира – глоба – иди доказвай, че не си знаел на кого е – все си плащаш! Пък и някой щурав момък ще вземе да претрепе някой или да си хареса мома от другото село – и ... пак плащаш! То и мнозина от наше село избягаха късмет да търсят далече, далече....ама не, който хванат – тежко му! То така - Драган от Ново село – чак в Дубровник казват бил избягал, но спипали го стражниците и го върнали, ама за назидание на нас, непокорните – така ни наричат - му разпорили носа... Лоши времена настанаха брей – навъдили са се едни разбойници по пътищата, то, препитание нямат хората, разбирам ги аз, ама пак върху нас тежи – пътищата пази, имотите варди, ако си нямаш работа - а работа много – 109 дни иска болярина да му работя на нивата и лозето – чунким аз мое си нямам! Имам, имам – и лозе и нивичка и малка градинка – гледам зеле и праз, пък и овошките грижа искат – имам маслини, дюли, круши и череша, е и бадем имам, но само един... А лозето – копай, бери, мъчи се, на виното шушукай да стане,

пък после заради бирниците го продай – ех, мъка човешка.... Пък за добитъка вече ти казах – то козите са едни пъргави, на мен краката ми вече не държат да ги гоня, а внуците – войници щели да стават, в Дубровник да бягат, дай им само да говорят, а козите тичане искат, грижи... Сега празници идат – панаири ще има – търговци ще дойдат, пък и аз едно друго трябва да продам .....А ако вземат да ограбят някой нещастен чужденец – пак плащаш – то дори градоначалника си бил изпатил така – ограбил някой един дубровничанин – ама ей, богат казват бил – пълен със стока и пари – и царя го накарал той да плати, че и задача му възложил – да намери разбойника и да го обеси – че иначе неговата глава щяла да хвърчи.....ей, лоши времена, казвам – лоши..... То и чума върлува, земята се тресе преди две лета, пък и ония чуждоземци – е, перси ли са, турки ли – спира нямат! Казват византиеца – Кантакузин ли, Контанкузин ли е – ги бил извикал, и сега не можел да ги изгони – пък и те луди ли са да си ходят – тук е хубаво, всичко си имаме... Нашият цар – Стефан му бил отказал пари – кораби щял да строи – да, но срещу кого ли ще ги насочи – помним ние много коварства на византиеца.... Даже казват папата, онзи в Рим, повече на нашия цар вяра имал за борбата срещу друговерците и титла му бил дал – сложна беше, но я запомних – капетан срещу турците – ама какво ли може да направи.... Е, стига съм ти говорил, късно стана, ако искаш ела да пийнем от новото винце!

---

¹ Настоящият текст е измислица и не претендира да отразява реални събития. Нека за миг погледнем „несериозно” към науката и опитаем да се пренесем векове назад в света на „малкия човек”. За написването му са използвани податки от данъчни описи, съхранени в архивите на Атонските манастири и публикувани в поредицата Archives de l'Athos, I – XXI, Paris, 1937-2001; Законникът, издаден от сръбския владетел Стефан Душан, публикуван от Н. Радојчић, Законник цара Стефана Душана 1349 и 1354, Београд, 1960; съчиненията на някои византийски историци като Йоан Кантакузин (Ioannes Cantacuzenus, Historiarum, vol. I-III, Bonnae, 1828-1832), Дука (Ducas, Historia Turcobyzantina (1341-1462), ed. Vasile Grecu, Bucureşti, 1958) и др.

² Данък върху притежаваното от селяните движимо и недвижимо имущество

³ Данък върху едрия рогат добитък

⁴ Добавъчен данък, процент от стойността на телоса за цялото